folklor/edebiyat, cilt:19, sayı:73, 2013/1

*"ONZE VİNGER ZİT NOG İN HET GAT"**
400. YIL VESİLESİYLE HOLLANDA CANON'U VE KOLEKTİF BELLEK ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Pınar Melis Yelsalı Parmaksız**

"De Canon" 3 Temmuz 2007 tarihinde, Canon Komitesi tarafından Hollanda Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığına sunuldu ve aynı zamanda entoen.nu adresinden Hollandaca ve İngilizce olarak yayınlanmaya başlandı. Çoğunluğu tarihçi olan akademik bir komitenin ortak çalışmasının ürünü olarak ortaya çıkan Canon, Hollanda'daki orta dereceli okullarda tarih eğitiminde kullanılmak üzere tasarlanan bir tarih kitabı olmanın yanı sıra, Hollanda kolektif belleğinin asgari bir bileşkesini de temsil etme iddiasını taşımaktadır. Bu nitelikleri sebebiyle Canon'un Hollanda'nın tarihsel ve toplumsal zenginliğine katkı yapan kültürel ilişkiler ağı içinde bir iletişim ve etkileşim bağı

* Entoen.nu sitesinin forum bölümünde yazan ziyaretçilerin birinin söylediklerinden alıntılanmıştır. Yorumu bırakan kişi, ülkeyi sel felaketinden suyun sızdığı yere parmağını tıkayarak çok uzun bir süre bekleyerek kurtaran 17 yaşındaki anonim kahramana gönderme yaparak, Hollanda'nın çoktan çok kültürlü ve ulus üstü bir selin altında kaldığını anlatmaya çalışmaktadır. Söz konusu anonim kahramanın bir temsili ünlü Maduradam müzesinin girişinde görülebilir.

** Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi.

yaratabilmesinin sağlanması amacıyla, Hollandaca ve İngilizce dışında, Hollandalılar'ı oluşturan büyük demografik grupların anadillerine tercüme edilmesi önemli bir girişimdir. Bu çerçevede Canon, Arapça, Endonezya'ca ve Türkçe'ye de çevrilmiş* ve her üç dildeki Canon versiyonları hem entoen.nu'de hem de kitap olarak yayınlanmıştır. Türkçe Canon'un takdimi 19 Aralık 2008'de Ankara'da Hollanda Kraliyeti Büyükelçilik Rezidansı'nda düzenlenen bir törenle yapıldı. Bu törende gerçekleştirilen Türkiye Hollanda ilişkileri konulu panelin yanı sıra, o zaman büyükelçilik görevini sürdüren Dr. Marcel Kurpershoek ve Den Haag'da bulunan Türkiye Enstitüsü'nün Müdürü Lily Sprangers de Canon'u değerlendiren konuşmalar yaptılar. Törenin sembolik odağını Türkçe Canon'un, aynı etkinlik içinde, üyelerinin katılımıyla ikinci yaşını kutlayan Hollanda Mezunları Derneği'ne (NAATR) takdim edilmesi oluşturdu.

Türkçe Canon'un yayınlaması ve Türk kamuoyuna takdimi önemli, ama geçen zaman içinde Canon'a dair yorumlara rastlamak pek de mümkün olmadı. Bu durum, Canon'un Hollanda kamuoyu, siyasi ve akademik çevreleri tarafından aynı sessizlikle değerlendirildiği anlamına gelmemeli; Hollanda'daki tartışmalar "De Canon"un resmen yayınlandığı 2007 yılında yoğunlaşır. Ancak, özel olarak Canon, genel olarak da Canon'un ortaya çıkmasında rol oynayan bellek rejimi tartışmalarını içeren ulusal ve uluslararası arka planın gerek siyasi gerekse akademik ilgiye konu olabilecek önemli tartışma alanları yarattığı ve söz konusu alanın en azından kronolojik olarak bile önem kazanmaya devam ettiği düşünülürse, önümüzdeki dönemde de ulusal, ulusüstü ve uluslararası meselelerin ele alınmasında önemli referans noktası olarak var olacağını söylemek çok da temelsiz bir tahmin olmayacağından, Türkiye'de konuya yönelik ilginin yetersizliğinden bahsedilebilir.

Özel bir akademik uzmanlık alanının –tarih- konusu olması dolayısıyla dikkate değer kabul edilebilecek olan Canon; aynı zamanda gerek Hollanda'da yaşayan Türkiye kökenli nüfusu doğrudan ilgilendiren etkileri bakımından, gerekse Türkiye'nin Avrupa Birliği ile sürdürdüğü ilişkiler çerçevesinde de önemlidir. Yanı sıra, Avrupa'yı yalnızca bir coğrafi bölgenin adı değil fakat siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel vb. nitelikleri de hesaba katarak anlamak, Avrupalılığı mümkün kılan ortak geçmiş duygusunu da hesaba katmayı gerektirir. Buradan hareketle, bu yazının amacı, Canon'un ilham verdiği, kolektif bellek, bellek rejimi, geçmişle hesaplaşma** gibi konular üzerinde bir düşünme pratiği gerçekleştirmektir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren tarihe yönelik bakışın, tarihin milliyetçi yazımını zayıflatan ve ulusal belleği kültürel bir inşa kategorisine daraltan bir dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Zaten ünlü Fransız tarihçi Pierre Nora da 1984'te "Hafıza Mekanları" (Lieux de Memoire)*** isimli büyük eserini yazarken artık geçmişi hatırlamayan bir siyasal

* *Ana Hatlarıyla Hollanda Tarihi (De Canon)*, Hollandaca Aslından Çeviren, Mustafa Güleç, Kebikeç Yayınları, Ankara, 2008.

** Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'nın kötü mirasıyla ilişki kurma sorununa işaret etmek amacıyla kullanılmaya başlanan kavram, Almanca'da "Vergangenheitsbewältigung" olarak ifade edilir. İngilizce'de "coming to terms with the past" olarak yerleşmiştir. Kavramın farklı dillerdeki kullanımı ve ifade ettikleri bakımından bkz. Mithat Sancar, *Geçmişle Hesaplaşma*", İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, 25–34.

*** Kısaltılmış Türkçe baskısı için bkz. Pierre Nora, *Hafiza Mekanları*, Dost Kitabevi Yayınları, 2006, Ankara.

entite (Fransız toplumu) için bu geçmişi yeniden inşa edecek mekanlara duyulan ihtiyaçtan hareket ettiğini vurgulamıştı. Bu durum Hollandalı tarihçi Maria Grever ve Kees Ribbens'in de belirttiği biçimde geçmişe rücu eden bir tarih yazımının doğuşunu işaret eder.* Öte yandan geçmişin karanlık sayfalarıyla hesaplaşmanın ve böylece yeni bir gelecek tasavvuru kurmanın bir yolu olarak Holocaust'a yeniden bakmak geçmişle kurulan ilişkinin yeni biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Özellikle eğer bir Avrupa Belleği'nden söz edilecekse, geçmişle öz eleştirel bir zeminden ilişki kurmak geçmişin karanlık sayfalarıyla hesaplaşmanın simgesi ve evrensel kodunu oluşturmuş ve Avrupalılık kimliğinin olmazsa olmaz koşulu olarak görülmeye başlanmıştır.** Bu bağlam içinde, kanon yazıcılığı ya da özel olarak Canon üzerine düşünmek, Avrupa kolektif belleği ve ulusal tarih yazımını akılda tutmayı gerektirir.

"Canon" kelimesi etimolojik olarak Yunanca *koinonia*'dan türemiştir. Koinonia Latince *societas*'a karşılık gelir. Köken olarak bir ortaklık vurgusu taşıyan, bir amaç ya da bir proje için bir araya gelmiş olmayı vurgulayan *koinonia* ya da *societas* basitçe "toplum" demektir.*** Kelime anlamı olarak kanon dinsel referanslar içerir. Dinsel anlamlarını bir kenara koyarak, kavrama daha Aydınlanmacı bir perspektiften bakıldığında, toplumu meydana getiren, mümkün kılan ortaklıkların olduğu, Hollanda Canon'u söz konusu olduğunda da bu ortaklıkların ortak bir geçmiş duygusuyla ilintili olduğu söylenebilir. Canon kitabı Hollanda tarihinde önemli görülen olayları, kişileri ve dönemleri temsil eden elli konu başlığı ve bunların kısaca anlatımını içerir. Konu başlıkları, M.Ö 3000'den günümüze kadar, Aşağı ülkelerde yaşayan insanların tarıma geçişinden, Erasmus'a, suyla kurulan ilişkiden, savaş, ticaret ve çokkültürlülüğe kadar uzanan bir çeşitlilik içindedir.

Entoen.nu'de yer alan forum**** bölümüne göz atmak tarihin yalnızca tarih yazıcıların bakış açısından değil, tarih yazımının muhatabı olan alımlayıcı durumundaki sıradan insanların çoklu, kimi zaman çatışan ve çelişen bakış açılarından da görme olanağı sağlayabilir. Bu amaçla web sayfasına bırakılan yorumlara bakıldığında, yalnızca konu başlıklarının seçiminin bile çok tartışıldığını gözlemlemek mümkün. Üzerinde en fazla tartışmanın yapıldığı konu başlıkları, milli gurur ve bunun karşında tarihin karanlık sayfalarıyla yüzleşmek ikilemini ortaya çıkaran, "Hollanda Birleşik Doğu Hindistan Şirketi-VOC", "Kölelik", "Anne Frank" ve "Serebrenitza"dır. Forum bölümündeki yorumlara bakıldığında köleliğin Hollanda tarihinde yüzleşmesi zor konulardan biri olduğu görülebilir. Köleliğin 17. Yüzyıldan itibaren üç yüzyıl boyunca dünyanın geri kalanında da sistematik ve yaygın bir uygulamasının varlığına dikkat çekilen yorumlarda, Hollanda'nın tek başına kölelikten sorumlu tutulamayacağı ileri sürülse de, Hollanda'nın bu sistematik uygulamanın önemli aktörlerinden biri olduğunun genel kabul gören bir fikir olduğu söylenebilir. Zaten tek başına Canon'un kendisi bile Hollanda'nın

* Maria Grever ve Kees Ribbens, "The Dynamics of Memories and the Process of Canonization", *The Gender of Memory, Cultures of Remembrance in Nineteenth and Twentieeth-Century Europe*, S. PaletscheckS. Schraut (eds.), Campus verlag, Frankfurt and New York, 2008: 257.

** Daniel Levy, Michael Heinlein and Lars Breuer, "Reflexive Particularism and Cosmopolitanization: The Reconfiguration of the National", *Global Networks*, 11(2), 2011: 3.

*** Kanakis Leledakis, *Toplum ve Bilinçdışı*, Çev., Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000, 39.

**** http://entoen.nu/forum.aspx. Bundan sonra forum bölümüne yapılacak göndermeler için bu linkte bulunan tartışmalara bakılabilir.

kölelikle ve kolonyal geçmişiyle yüzleşme iradesini gösterir. Hollanda'nın söz konusu iradesi elbette bundan ibaret değil, kolonyal geçmişle ilişki konusunda özellikle Amsterdam'daki Tropen Museum'da cisimleşen "küratoryal hesaplaşma" tarzı bunun göze çarpan bir örneği. Genel bir perspektiften değerlendirildiğinde, geçmişle hesaplaşmanın bu tarzının post/kolonyal fanteziler üretme tuzağına düşmemesi, tarihle kurulan ilişkinin sahihliğiyle ilişkili.*

Tarihin kara sayfalarıyla yüzleşmenin her zaman milli gururu zedeleme anlamına gelmeyeceği aslında içinde yaşadığımız ve geride bıraktığımız yüzyılda gelişen bir düşünce. Bunun Avrupa sınırları içindeki en canlı örneği yukarıda değinildiği üzere Holocaust'la hesaplaşma iradesini temsil eden Almanya. Almanya iki bakımdan örnek teşkil ediyor: Birincisi, İkinci Dünya Savaşı'nın ardında miras bıraktığı feci Holocaust deneyiminin uluslararası sonucu kurulmuş olan Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) düşünsel zemini olan, tarihten ders alma ve tarihteki kötü olayların yeniden yaşanmasını engelleme ihtiyacını politik varlığının temeli yapma; ikinci olarak da geçmişin kara sayfalarıyla yüzleşmeyi bugünü kurmak için kamusal kültürün zorunlu bir parçası olarak içerme anlamında. Almanya'nın tarihin karanlık sayfalarını açabilmesi özellikle 1989'dan sonra demokratik kamusallıkla desteklenir ve Avrupa Birliği yoluyla Avrupa'yı aynı zamanda ortak bir bellek mekânı olarak kurma sürecini de başlatır. Fakat geçmişten ders alma düşüncesinin daha önceki örneklerinden ve uluslararası ilişkilerin daha klasik uygulamalarından biri BM ve Adalet Divanı'dır. Hollanda BM'ye taraftır ve aynı zamanda Adalet Divanı'na da ev sahipliği yapar. İkinci Dünya Savaşı'nda yaşananlarla ilgili olarak, Hollanda 1995 yılında Kraliçe Beatrix'in İsrail gezisi sırasında resmi olarak kendi sorumluluğunu kabul etmiş ve özür dilemiştir. Dolayısıyla Anne Frank konu başlığının Canon'da yer alması, Amsterdam'da Anne Frank'ın yaşadığı evin müze haline getirildiği de düşünüldüğünde, entoen.nu'deki forum bölümünde tartışılıyor olsa da bu daha çok Hollanda'nın Avrupalı hatırlama kültürünün bir parçası olmasından kaynaklanır. Bu, Levy [et.al]'nin sözünü ettiği Avrupalılık kimliğinin gereği olarak normatif bir bellek aracılığıyla geçmişle kurulan ilişkiyi örnekler. Ancak, geçmişin halen bugünün bir parçası olmaya devam ettiği durumlarda, yakın geçmişin karanlık sayfalarıyla yüzleşmek ulusal, ulus üstü ve ya uluslararası düzeyde çok daha zor olabilmektedir. Bunun nedeni yakın geçmişin travmalarının hala canlı olması dolayısıyla üzerinde konuşmanın zor olması kadar, yakın geçmişin kötü olaylarının gelecekte ne türden belirsizlikler ve çatışmalar yol açabileceğinin de öngörülememesidir. Canon'da yer alan konu başlıklarından biri olan "Serebrenitza" bu türden bir zorluğa işaret eder. Uluslararası Adalet Divanı 2007 yılında Serebrenitza'da yaşananları soykırım tanımı içinde değerlendiren bir karar verdi. Ama bu karar, soykırımının sorumlusunu göstermediği için uluslararası politikaya faili meçhul soykırım olgusunu kazandırmış oldu. Serebretitza, BM Barış Gücü'nde yer alan ve o sırada bölgede görevli bulunan Hollandalı askerler nedeniyle Hollanda'da, Canon'da da belirtildiği üzere derin izler

* Barnor Hesse, "Forgatten Like a Bad Dream: Atlantic Slavery and the Ethics of Postcoloial Memory", *Relocating Postcolonialism*, David Theo Goldberg and Ato Quayson (eds.), Blackwell Publishers, Oxford, 2002, 157.

bıraktı.* Dönemin Hollanda Başbakanı Wim Kok'un siyasi sorumluğu üstlenerek istifa etmesi olayın önemli politik sonuçlarından biridir. Entoen.nu' deki forum bölümünde Serebrenitza konu başlığı üzerine yapılan tartışmalarda, olayın yakın geçmişte yaşanmış olmasının, onu kolektif belleğin bir parçası olarak değerlendirmek konusunda yarattığı zorlukları gözlemlemek mümkündür. Ancak tıpkı Holocaust' ta olduğu gibi bu konuda da geçmişin kara sayfalarıyla yüzleşme gereğinin, tarihten ders almak ve felaketlerin yeniden yaşanmasını engellemek düşüncesinden kaynaklandığı vurgusu ortaya çıkar. Bununla birlikte, ulusal, ulus üstü ve uluslararası etik sorumluluğun paylaşılmasında ortaya çıkan sorunlar bakımından, eğer bir Avrupa ortak belleğinden bahsedilecekse, Serebrenitza soykırımının hatırlama kültürüne dâhil edilebilmesi, geçmişin uzaklaşmasını gerektirdiği kadar idari sorumluluğu da gerekli kılıyor. Temmuz 2011'de Hollanda temyiz Mahkemesi'nin Serebrenitza'da hayatını kaybeden üç Boşnak'ın ölümü nedeniyle Hollanda'nın sorumlu olduğuna karar vermesi ve ailelere tazminat ödeyeceğini açıklaması bu türden idari bir sorumluluğu en iyi şekilde örnekler.

Çağdaş milliyetçilik kuramları, kolektif belleğin ulusu ve ulusal aidiyet duygusunu oluşturmadaki rolünü kabul ediyor. Başarılar ve zaferler kadar mücadele ve yenilgiler de kolektif belleği üretiyor. Kolektif bellek yalnızca hatırlananlardan değil, unutulanlardan da oluşan bir bütün, yani hatırlama kültürü kadar unutma (hatta unutturma) kültürü de ortak geçmiş duygusunun oluşmasında rol oynuyor. Özellikle Avrupa söz konusu olduğunda İkinci Dünya Savaşı'nın bellek rejimi açısından yeni bir dönemin başlangıcı olduğu söylenebilir. Geçmişten ders çıkarmak ve felaketlerin tekrarlanmasını engellemek düşüncesinin harekete geçirdiği iradenin sonucu olarak uluslararası politikada barışçı çözümü sağlamak üzere kurulan Birleşmiş Milletler, Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemeleri bu yeni anlayışın ilk ürünleriyken, Avrupa Birliği iradesinin idari ve ekonomik bir yapı olarak dışavurumu bellek rejimi açısından Avrupa'da yeni bir dönüm noktasını oluşturur. Çünkü Avrupa vatandaşlığı ortak bir geçmişi paylaşmaktan beslenen ve ortak bir gelecek ufkuna sahip bir duygudaşlıktan, yani bir Avrupalılık kimliğinden beslenir. Hem uluslararası, hem de ulusüstü bellek politikalarının uluslararası ve ulusüstü olduğu kadar ulusal sonuçları da var. BM düzeyinde bu sonuçlar yaptırım gücüne dayanmayan uluslararası etik kavramına dayansa da, Avrupa Birliği düzeyinde birlik politikalarının ulusal kararları ve süreçleri etkilediği gözlemlenebilir. Özellikle, Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerinde tarihsel geçmişle özellikle de Ermeni meselesiyle hesaplaşmanın öneminin vurgulandığı anlar buna örnektir. Öte yandan, kolektif bellek yalnızca belleğin politik yönetimi olarak algılanmamalı. Almanya'da bellek rejimi üzerine yapılan tartışmalar, kolektif belleğin demokrasi ve çoğulculuk açısından taşıdığı önemi ortaya koyar. Bu basitçe politik doğruculuk adına değil, modernlik projesinin kamusal eleştiri yoluyla yeniden ele alınarak toplumun ve politikanın demokratik ve çoğulculuk temelinde dönüştürülebilmesi imkânını sağlayabileceği için önemlidir. Entoen.nu'deki forum bölümünde "çok kültürlülük" konu başlığı üzerinde yapılan tartışmalara bakıldığında, Pim Fortuyn'un ve Theo van Gogh'un öldürülmesi gibi yakın

* *Ana Hatlarıyla Hollanda Tarihi (de Canon)*, 106.

geçmişte Hollanda politik ve toplumsal yapısını derinden dönüştüren olaylara vurgu yapıldığı görülür. Bu olayların birer konu başlığı olarak Canon'da yer almaması forum bölümünde eleştirilse de, yine forum bölümünde bunların yakın geçmişe ait olarak görüldüğü için elli adet konu başlığı arasında bulunmadığı şeklinde yorumlar da bulunur. Yakın geçmişte yaşanan bu felaketlerin hatırlama kültürüne nasıl dâhil edileceği, aynı zamanda çok kültürlülüğün ve kozmopolitliğin bir kamusal eleştiri kültürü yaratmak konusunda sağladığı imkânlarla ilgili. Küresel düzeyde yakın zamanda yaşan savaşlar, terör eylemleri ve aynı zamanda politik, ekonomik ve toplumsal yapı değişiklikleri devletler üzerinde ulusal güvenlik ve demokrasi anlayışlarını gözden geçirmek konusunda baskı unsuru oluşturdu. Bu durum ulus devletler içinde savunmacı, tikel kimliklere bağlı yeni ulus tahayyüllerinin oluşmasına neden oldu. Ulus devletler üzerindeki bu tikelleştirici baskı, ulusal belleklerle, Avrupa belleğine yönelik anlayışların birbirinin karşıtı olarak görülmesine yol açtı. Hollanda çok kültürlü ve kozmopolit toplum yapısı nedeniyle bu baskıyı en fazla hisseden devletlerden biri. Duyvendak bu konuda çok da milliyetçi olduğu söylenemeyecek olan Hollanda'da ulusal kanonlara, sembollere ve ikonlara yönelik bir arayışın ortaya çıktığını ve bu çerçevede Canon'un ulusal gurur vesilesi olarak sunulduğunu söyler. * Gerçekten de Canon'un çoğulculuk ve demokrasi perspektifinden yeni bir yorumunun yapılamaması bakımından içerdiği risklere işaret eden Zürcher'e göre kanonlaştırmada ifadesini bulan birleştirici bir kimlik yaratmaya yönelik resmi girişimler "Hollandalılaştırma" olarak tanımlanabilecek milliyetçi tepkiler biçimde tezahür ediyor.** Bu nedenle de, geçmişle kurulan ilişkide tarihe kimin sahip olduğu sorusu, dolayısıyla kamusal tartışmanın taraflarının nasıl konumlandırılacağı tartışması, demokratik bir kamusallığın yaratılmasının koşulu olarak ortaya çıkmaktadır.

Belleğin yönetimi tek taraflı bir pratik olarak görülmemeli. Özellikle ifade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumsal yapının temel unsuru sayıldığı Hollanda'da, geçmişle bağ kurmanın çok ve çeşitli yollarının bir arada var olduğu kuşku götürmez. Öte yandan Grever'in de vurguladığı gibi, bu kanon yazıcılığının yine de daha demokratik, daha az milliyetçi ve toplumsal farklılıklara daha duyarlı hale getirilmesi ihtiyacını ortadan kaldırmamalıdır.*** Kanonlar vesilesiyle Avrupa belleği üzerine düşünmek, kozmopolit bir Avrupa kimliğinin kültürel referanslarının ulusal ve uluslar arası/ulus üstü ayrımını yeniden inşa etmek yerine ortaklıklar üzerinde yeniden düşünmek anlamına gelir. 400. Yıl vesilesiyle Canon üzerine düşünmek tikel yerine çok kültürlü, tek sesli yerine farklı kaynaklardan geçmişin kolektif belleğe dahil edilmesine olanak veren, eşit, demokratik ve çoğulcu toplumsallıklar üzerine düşünmek anlamına gelir.

Siyasi vatandaşlığı besleyen önemli bir kaynak olarak kolektif bellek, yakın ve ya uzak geçmişte yaşanan olayların paylaşılan bir duygudaşlık yaratmasının ürünüdür. Dolayısıyla Canon, okul müfredatının bir parçası olduğu kadar, tarihin ortak bir geçmiş duygusu yaratması amacıyla ele alınması konusunda eleştirel bir kamusallık imkânını ortaya çıkarması

* Jan Willem Duyvendak, *The Politics of Home*, Palgrave Macmillan, 2011: 23.
** Erik Jan Zürcher, "Türkiye'ye Benzemek", *Kebikeç*, No. 25, 2008, 271.
*** Grever ve Ribbens, 2008: 260-261.

bakımından da dikkate değer bir malzemedir. Yukarıda sayılan nedenlerle Canon geçmişi kolektif belleğe dahil etmenin sabit bir referansı olarak görülmemelidir. Canon kendini sürekli yazan bir anlatıdır, üstelik yalnızca geçmişin değil, şimdi ve geleceği de kuran bir anlatı.

KAYNAKÇA

Ana Hatlarıyla Hollanda Tarihi (De Canon) (2008) Hollandaca Aslından Çeviren, Mustafa Güleç, Kebikeç Yayınları, Ankara.

Duyvendak, Jan Willem (2011) *The Politics of Home*, Palgrave Macmillan.

Grever, Maria ve Ribbens, Kees (2008) "The Dynamics of Memories and the Process of Canonization", *The Gender of Memory, Cultures of Remembrance in Nineteenth and Twentieeth-Century Europe*, S. PaletscheckS. Schraut (eds.), Campus verlag, Frankfurt and New York.

Hesse, Barnor (2002) "Forgatten Like a Bad Dream: Atlantic Slavery and the Ethics of Postcoloial Memory", *Relocating Postcolonialism*, David Theo Goldberg and Ato Quayson (eds.), Blackwell Publishers, Oxford, 2002.

Leledakis, Kanakis (2000) *Toplum ve Bilinçdışı*, Çev., Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Levy, Daniel (2011) Michael Heinlein and Lars Breuer, "Reflexive Particularism and Cosmopolitanization: The Reconfiguration of the National", *Global Networks*, 11(2).

Nora, Pierre (2006) *Hafıza Mekanları*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.

Sancar, Mithat (2008) *Geçmişle Hesaplaşma*", İletişim Yayınları, İstanbul, 2008,

Zürcher, Erik Jan (2008) "Türkiye'ye Benzemek", *Kebikeç*, No. 25.

Özet

400. Yıl Vesilesiyle Hollanda Canon'u ve Kolektif Bellek Üzerine Düşünceler

Hollanda tarihinde önemli görülen olayları, kişileri ve dönemleri temsil eden elli konu başlığının ve bunların kısaca anlatımını içeren Canon kitabı, Hollanda'daki orta dereceli okullarda tarih eğitiminde kullanılmak üzere tasarlanan bir tarih kitabı olmanın yanı sıra, Hollanda kolektif belleğinin asgari bir bileşkesini de temsil etme iddiasını taşımaktadır. 3 Temmuz 2007 tarihinde, Canon Komitesi tarafından Hollanda Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığına sunulan Canon kitabı Hollandaca ve İngilizce dışında, Hollandalılar'ı oluşturan büyük demografik grupların anadillerine de tercüme edilmiştir. Bu nitelikleri nedeniyle Canon kitabı gerek ulusal gerekse uluslararası

siyasetin gündemini oluşturan kimlik, milliyetçilik ve demokrasi gibi tartışmalarla yakından ilişkilidir. Aynı zamanda özellikle II. Dünya Savaşı'ndan itibaren geçerlilik kazanan Avrupa'yı yalnızca bir coğrafi bölgenin adı değil fakat siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel vb. nitelikleri de kapsayan, Avrupalılığı mümkün kılan ortak geçmiş duygusunu da hesaba katmayı gerektirir biçimindeki görüş Canon ve benzeri girişimlere daha yakından bakmayı gerektirmektedir. Buradan hareketle, bu yazının amacı, Canon kitabını hem Hollanda'da yaşayan Türkiyeli nüfusu doğrudan ilgilendiren etkileri bakımından tartışmak hem de kolektif bellek, bellek rejimi, geçmişle hesaplaşma gibi konular üzerinde bir düşünme pratiği gerçekleştirmektir. Canon üzerine düşünmek aynı zamanda geçmişin farklı kaynaklardan kolektif belleğe dahil edilmesine olanak veren çok kültürlü bir bellek siyaseti ve aynı zamanda eşit, demokratik ve çoğulcu toplumsallıklar üzerine düşünmek anlamına gelir.

Anahtar Szöcükler: Canon, Hollanda, Kolektif Bellek, Bellek rejimi, Geçmişle Hesaplaşma

Abstract

Thoughts on Dutch Canon and Collective Memory on the Occasion of 400th Anniversary

The Canon book containing fifty titles (windows) and corresponding texts indicating the significant events, people and themes in the history of the Netherlands, has the claim of representing the minimum product of Dutch collective memory as well as being designed to be used as the history book in the secondary school curriculum. The Canon book which was presented to the Dutch Minister of Education, Culture and Science by the Committee for the Development of the Dutch Canon on July 3rd 2007 was published not only in Dutch and English but also translated to the languages of the main demographic groups making up the Netherlands. Because of these qualities the Canon book is closely connected with the debates of identity, nationalism and democracy laying on the agenda of national as well as international politics. In addition that, the idea which became relevant after the WWII that the Europe is not only the name of an geographic place but is about Europeanness based on the idea of common past encompassing its political, social, economic, cultural characteristics calls for a closer look at the Canon book. From this point of view, the aim of this article is both to evaluate the Canon book with respect to its effects concerning the immigrants originates from Turkey and to make a consideration on the subjects of collective memory, memory regime, coming to terms with the past. To make a consideration on Canon also means thinking on a multicultural memory regime allowing the past to arise from variable sources and to become a part of the collective memory as well as on equal, democratic and pluralistic sociabilities.

Keywods: Canon, The Netherlands, Collective Memory, Memory Regime, Coming to terms with the past.